

Ár 2016, þriðjudaginn 9. ágúst, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Unnur Erla Jónsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 4/2016:**

**M ehf.,
M1,
M2,
M3,
M4
og M5
gegn
F.**

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M ehf., (lántaki), M1 (ábyrgðarmaður), M2 (ábyrgðarmaður), M3, (ábyrgðarmaður), M4 (ábyrgðarmaður) og M5 (ábyrgðarmaður) hér eftir nefnd sóknaraðilar annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 14. janúar 2016, með kvörtun sóknaraðila, dags. 13. janúar 2016. Með tölvupósti nefndarinnar, dags. 15. janúar 2016, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dags. 9. febrúar 2016. Var bréfið sent sóknaraðila 9. febrúar 2016 með tölvupósti nefndarinnar, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir sóknaraðila bárust með bréfi, dags. 4. mars 2016.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 9. ágúst 2016.

II.

Málsatvik.

Mál þetta varðar uppgjör á tveimur gengistryggðum lánessamningum félagsins M ehf. vegna samninga félagsins við varnaraðila, öðrum nr. X upphaflega að fjárhæð 10.000.000 og hinum nr. Y upphaflega að fjárhæð kr. 7.000.000. Báðir lánessamningarnir voru upphaflega tryggðir með sjálfskuldarábyrgð M1 og M2.

Útgáfudagur láns nr. X, upphaflega að fjárhæð kr. 10.000.000, var 11. júlí 2006. Lánið skyldi greiðast að fullu með einni greiðslu afborgunar og vaxta þann 10. mars 2007. Með viðauka, dags. 12. mars 2007 voru gerðar þær breytingar á lánstímanum að lánið skyldi greiðast að fullu að liðnu ári og jafnframt vextir en þeir skyldu reiknast frá dagsetningu viðaukans. Með öðrum viðauka dags. 25. júní 2008 var lánstíminn enn framlengdur þannig að lánið skyldi greiðast 2. október 2008, auk vaxta sem reiknuðust

frá 10. mars 2008 samkvæmt breyttum forsendum. Einnig var gerð breyting á ákvæðum greinar 10.1. um sjálfskuldarábyrgð. Ábyrgðin sem var skipt (pro rata) var dreift á fimm ábyrgðarmenn í stað tveggja áður.

Útgáfudagur láns nr. Y, upphaflega að fjárhæð kr. 7.000.000, var 13. október 2006. Lánstíminn var 5 mánuðir og skyldi lánið greiðast að fullu með greiðslu afborgunar og vaxta þann 12. mars 2007. Með viðauka, dags. 12. mars 2007 voru gerðar þær breytingar á lánstímanum að lánið skyldi greiðast að fullu að liðnu ári og jafnframt vextir en þeir skyldu reiknast frá dagsetningu viðaukans. Með öðrum viðauka dags. 25. júní 2008 var lánstíminn enn framlengdur þannig að lánið skyldi greiðast 2. október 2008 auk vaxta sem reiknuðust frá 10. mars 2008 samkvæmt breyttum forsendum. Einnig var gerð breyting á ákvæðum greinar 10.1 um sjálfskuldarábyrgð þannig að ábyrgðin breyttist úr því að vera óskipt (in solidum) yfir í að vera skipt (pro rata) og dreifðist á fimm ábyrgðarmenn í stað tveggja áður.

Skýringar þess að við bættust nýir ábyrgðarmenn á árinu 2008 tengdust áformum sömu aðila um að gerast aðilar að rekstri lántaka. Minna varð hinsvegar úr þeim áformum en til stóð í upphafi og slitnaði uppúr samstarfi aðila í apríl 2009, eða innan við einu ári eftir að þeir gerðust ábyrgðarmenn.

Við fall FF hf. voru lánessamningar þessir framseldir varnaraðila sem er núverandi kröfuhafi samkvæmt þeim. Engar kröfur vegna þessara lánessamninga bárust lántaka fyrr en seint á árinu 2011 eða byrjun árs 2012, en hann fékk endurútreikning á stöðu viðkomandi lánessamninga þar sem þeir voru taldir fela í sér skilmála um ólögsmæta gengistryggingu. Útreikningur sá sem kynntur var lántaka miðaðist við september 2011.

Í lok febrúar 2012 lýsti lántaki því yfir í tölvupósti til varnaraðila að hann samþykkti ekki endurútreikninga á lánunum eða vöxtum sem bankinn krafðist. Hinsvegar óskaði hann eftir að greiða inná skuldir sínar en tók fram að með greiðslu væri ekki verið að samþykkja eða viðurkenna kröfur bankans skv. endurútreikningi. Varnaraðili svaraði þeim tölvupósti og tók fram að það væri í lagi að greiða inn á höfuðstól lánsins og við greiðslu tapi lántaka ekki rétti til að fá lánið leiðrétt. Hefur lántaki frá þeim tíma tvívegis greitt inn á lánessamninganna, fyrst samtals 3. m.kr. þann 26. september 2014 og svo samtals 5. m.kr. þann 23. janúar 2015.

Allt frá því að varnaraðili sendi lántaka endurútreikning á skuld hans samkvæmt framangreindum lánessamningum hafa aðilar átt í viðræðum um uppgjör. Í þeim viðræðum hefur lántaki óskað eftir leiðréttingu og niðurfellingu á vöxtum, enda mat hans að krafa bankans sé of há og vextir að hluta til fyrndir. Auk þess telja ábyrgðarmenn sjálfskuldaábyrgð þeirra fyrnda.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili, lántaki, krefst þess að viðurkennt verði að krafa varnaraðila um vexti sem féllu á skuld lántaka vegna lánessamninga nr. X og Y fyrir meira en fjórum árum, sé fallin niður fyrir fyrningu.

Sóknaraðilar, ábyrgðarmenn, krefjast þess að aðallega að viðurkennt verði að sjálfskuldarábyrgðir þeirra, til tryggingar efnudum á lánessamningnum nr. X og Y, séu fallnar niður fyrir fyrningu

Til vara krefjast sóknaraðilar, ábyrgðarmenn, þess að viðurkennt verði að þeim verði ekki gert að greiða þegar áfallna dráttarvexti og annan innheimtukostnað vegna lánessamninga nr. X og Y.

i. Vextir að stórum hluta fyrndir

Sóknaraðilar telja vexti tilvísaðra lánessamninga að stórum hluta fyrnda. Sóknaraðilar gera ekki athugasemdir við þá afstöðu bankans að um ólögmæta gengistryggingu sé að ræða vegna framangreindra tveggja lánessamninga og að kröfur um vexti í slíkum tilvikum fari eftir 4. gr. vaxtalaga nr. 38/2001. Sóknaraðilar byggja hinsvegar á að kröfur bankans um nýja vexti séu háðar sömu takmörkunum og almennt gildi um kröfur um vexti, s.s. vegna reglna um fullnaðarkvittanir og fyrningu. Í þessum tilvikum séu þeir vextir sem hafi fallið til fyrir meira en fjórum árum fyrndir.

Sóknaraðilar benda á að lán þau sem hér um ræði séu frá árinu 2006 og gildi því um ákvæði laga nr. 14/1905 um fyrningu krafna samkvæmt þeim, sbr. ákvæði 28. gr. laga nr. 150/2007 um fyrningu kröfuréttinda. Samkvæmt 2. tölul. 3. gr. laga nr. 14/1905 fyrnist kröfur um gjaldkræfa vexti á fjórum árum. Varnaraðili hafi ekki slitið fyrningu á kröfu sinni um vexti og því séu allir vextir sem hafi fallið til fyrir meira en fjórum árum fyrndir.

Sóknaraðilar hafna því að að ákvæði XIV. greinar til bráðabirgða við lög nr. 38/2001, sbr. 2. gr. laga nr. 151/2010 og 1. gr. laga nr. 38/2014, standi í vegi fyrir fyrningu á vöxtum af kröfum sem sætt hafi endurútreikningi.

Vísa sóknaraðilar til þess að augljóst sé af orðalagi í bráðabirgðaákvæðinu að það nái einungis til uppgjörskrafna vegna verðtryggingar í formi gengistryggingar en ekki vaxta enda hefði það þá verið tekið fram í ákvæðinu. Sé tekið mið af samræmisskýringu þá sé þetta augljóst enda sé skýrlega greint á milli vaxta og verðtryggingar í öðrum ákvæðum laganna. Þá sé það meginregla samkvæmt fyrningarlögum að vextir fyrnist sjálfstætt. Vextir fyrnist á fjórum árum óháð fyrningartíma höfuðstóls, sbr. 2. tölul. 3. gr. laga nr. 14/1905, sbr. einnig 2. mgr. 21. gr. og 5. gr. laga nr. 150/2007.

Til frekari staðfestingar á framangreindum röksemdum vísa sóknaraðilar til dóms Hæstaréttar Íslands frá 31. mars 2015 í máli nr. 453/2014. Af niðurstöðu dómsins megi sjá að ekki sé rétt sú málsástæða sem varnaraðili hafi byggt á gagnvart sóknaraðilum að ákvæði XIV. greinar til bráðabirgða við lög nr. 38/2001, standi í vegi fyrir fyrningu á vöxtum. Nánar tiltekið sé þar fjallað um skyldu lánveitanda til að endurgreiða lántaka þær fjárhæðir sem lánveitandi hafi ranglega af honum vegna ólögmætra vaxta og/eða verðtryggingar. Þar sé ekki fjallað um kröfu lánveitanda um greiðslu viðbótavaxta. Sératkvæði um slíka vexti sé að finna í 1. mgr. 18. gr. þar sem kveðið sé á um að krafa beri vexti samkvæmt 1. másl. 4. gr. ef sammingsákvæði um vexti eða annað endurgjald fyrir umlíðun skuldar teljist ógilt. Ljóst sé að slík ákvæði tengist á engan hátt „*uppgjörskröfu*“ vegna ólögmætrar gengistryggingar, svo sem kveðið sé á um í fyrningarákvæðinu. Enn fráleitara sé að ætla að ákvæðið taki til vaxta sem fallið hafi eftir að „*uppgjörskrafa*“ hafi verið reiknuð og sett fram. Hafi ákvæðið átt að ná til vaxtakrafna samkvæmt 1. mgr. 18. gr. laganna hefði löggjafanum verið í lófa lagið að orða ákvæðið með þeim hætti.

Til frekari staðfestingar á framangreindum röksemdum vísa sóknaraðilar til dóms Hæstaréttar Íslands frá 31. mars 2015 í máli nr. 453/2014. Af niðurstöðu dómsins megi sjá að ekki sé rétt sú málsástæða sem varnaraðili hafi byggt á gagnvart sóknaraðilum að ákvæði XIV. greinar til bráðabirgða við lög nr. 38/2001, sbr. 2. gr. laga nr. 151/2010 og 1. gr. laga nr. 38/2014, standi í vegi fyrir fyrningu á vöxtum af kröfum sem sætt hafi endurútreikningi

ii. Sjálfskuldarábyrgðir fyrndar

Að sama skapi telja sóknaraðilar sjálfskuldarábyrgðir á lánessamningnum fallnar niður vegna fyrningar. Samkvæmt 4. tölul. 3. gr. laga nr. 14/1905 fyrnist kröfur vegna

ábyrgðar á fjórum árum eftir að þær hafi orðið gjaldkræfar. Sjálfskuldarábyrgðir á lánsamningum þeim sem um ræði hafi verið gjaldkræfar á gjalddaga lánsamninganna þann 3. október 2008 og hafi því fyrnst fjórum árum síðar eða 3. október 2012, enda hafi bankinn ekkert aðhafst til að rjúfa fyrningu þeirra .

Sóknaraðilar vísa til þess að samkvæmt ákvæðum beggja lánsamninga, grein 10.1., séu þeir tryggðir með sjálfskuldarábyrgð. Við undirritun lánsamninganna á árinu 2006 hafi ábyrgðarmenn verið þeir M1 og M2 (sóknaraðilar). Ákvæði lánsamninganna í grein 10.1 um ábyrgð séu efnislega eins ef frá sé skilið að sjálfskuldarábyrgð skv. samningi nr. X sé pro rata (skipt) en sjálfskuldarábyrgð á samningi nr. Y sé in solidum (óskipt).

Með samhljóða viðaukum sem hafi verið útgefnir þann 26. júní 2008 við lánsamninga lántaka, hafi aðilar orðið ásáttir um að breyta ákvæðum 10.1. í báðum lánsamningum. Meginbreytingin hafi verið sú að við hafi bæst þrír nýir ábyrgðarmenn. Þá hafi verið kveðið á um að ábyrgð í báðum samningum yrði skipt.

Sóknaraðilar benda á að það álitæfni sem uppi sé um fyrningu á ábyrgð ábyrgðarmanna snúi að lagaskilum milli eldri laga um fyrningu nr. 14/1905 og núgildandi laga nr. 150/2007. Samkvæmt lögum nr. 14/1905 fyrnist báðar ábyrgðir á fjórum árum frá gjalddaga, sbr. 4. tölul. 3. gr. laganna. Með lögum nr. 150/2007 hafi fyrningartími ábyrgða hinsvegar breyst þannig að ábyrgðir hafi sama fyrningartíma og aðalkrafa. Þegar um sé að ræða skuld samkvæmt lánsamningi sé fyrningartími aðalkröfu tíu ár. Þannig liggja fyrir að ábyrgðirnar séu fyrndar gildi um þær lög nr. 14/1905, en líklega ófyrndar gildi lög nr. 150/2007 um fyrningu ábyrgðanna. Niðurstaða um fyrninguna ráðist af því hver teljist vera stofndagur sjálfskuldarábyrgðar og þá hvort hann sé fyrir eða eftir 1. janúar 2008 sem marki lagaskil milli nýrra og eldri laga um fyrningu sbr. 28. gr. laga nr. 150/2007.

Sóknaraðilar telja vafalaust að stofnað hafi verið til sjálfskuldarábyrgðar M1 og M2 í lánsamningnum við útgáfu þeirra, enda sé kveðið á um slíka sjálfskuldarábyrgðar í greinum 10.1. í hvorum samningi fyrir sig. Samið hafi verið um að lánið væri að öllu leyti tryggt með sjálfskuldarábyrgðum, í öðru tilvikinu hafi sjálfskuldarábyrgðin verið skipt en í hinu hafi hún verið óskipt. Stofndagur sjálfskuldarábyrgðar á báðum samningum hafi því verið á árinu 2006 og því gildi um fyrningu hennar ákvæði laga nr. 14/1905, en sömu lög gildi einnig um fyrningu sjálfskuldarábyrgðar samkvæmt lánsamningunum.

Með þeim viðaukum við lánsamninganna sem gerðir hafi verið í júní 2008 hafi ákvæðum greinar 10.1 um sjálfskuldarábyrgð verið breytt, eins og skýrlega komi fram í feitletruðum inngangi þeirra. Breytingin hafi falið í sér að sjálfskuldarábyrgð á lánsamningunum sem áður hafi skipst eingöngu milli M2 og M1, skiptist nú niður á fleiri ábyrgðarmenn. Á heildina litið hafi dregið úr ábyrgðum , þar sem sjálfskuldarábyrgð hafi farið úr því að vera óskipt í það vera skipt vegna láns nr. Y, og hinar breyttu byrðar hafi verið lagðar á fleiri herðar. Engin breyting hafi verið á því að hvort lán fyrir sig hafi ennþá verið tryggt með sjálfskuldarábyrgð í samræmi við ákvæði 10.1 og sú ábyrgð hafi ekki fallið niður, heldur breyst með gerð viðauka.

Sóknaraðilar benda á að kröfuhafi hefði getað valið þá leið að fella niður fyrri ábyrgðir og stofna nýjar frá grunni, en hann hafi kosið að gera það ekki. Kröfuhafi hafi valið þá leið að breyta gildandi ábyrgðum samkvæmt grein 10.1. Sé það ítrekað endurtekið í viðaukanum að um breytingu á gildandi sjálfskuldarábyrgð hafi verið að ræða.

Sóknaraðilar byggja á því að með því að löggjafinn hafi lagt áherslu á það í 28. gr. laga nr. 150/2007 að stofndagur kröfu ráði því hvort yngri eða eldri lög eigi við, hafi

Því verið hafnað að síðari breytingar á þegar stofnaðri kröfu leiði til þess að breytingar verði á fyrningartíma hennar.

Byggi fyrrgreind regla um lagaskil m.a. á þeim sjónarmiðum sem fram hafi komið í dómi Hæstaréttar í máli nr. 600/2011, en þar segi í forsendum Hæstaréttar orðrétt að með „*almennum lögum er ekki unnt, með svo íþyngjandi hætti sem á reynir í málinu, að hrófla með afturvirkum hætti við réttarreglum um efni skuldbindinga og greiðslur skulda frá því sem gildi þegar til þeirra var stofnað og af þeim greitt. Færi slíkt í bága við þá vernd eignarréttinda sem leiðir af 72. gr. stjórnarskrárinnar.*“

Sóknaraðilar benda á að mótmæli varnaraðila við fordæmisgildi dóms Hæstaréttar í máli nr. 453/2014 byggi á rangri staðhæfingu um staðreyndir þess máls. Í fyrrgreindum dómi komi fram að lánveitandi hafi ákveðið vegna óvissu um lögmæti gengistryggingar að endurreikna lánið miðað við að það hafi frá upphafi verið í íslenskum krónum. Þá hafi verið á því byggt að lánið bæri eftir það vexti skv. 4. gr. laga nr. 38/2001 en ekki umsamda vexti. Um þessa réttarstöðu segir orðrétt í forsendum Hæstaréttar: „*Að því virtu er óhjákvæmilegt að leysa þannig úr málinu að höfuðstóll skuldarinnar teljist hafa borið vexti samkvæmt 1. málslíð 4. gr. laga nr. 38/2001 eftir gjalddaga 1. október 2008 fram til 30. mars 2010, þegar skuldin í heild telst hafa verið gjaldfelld, en dráttarvexti frá þeim tíma.*“

Málið sé því nákvæmlega eins og önnur mál sem varði lánessamninga sem hafi verið endurútreiknaðir og ákvæði viðkomandi lánessamninga um vexti taldir ógildir vegna tengingar við hina ógildu gengistryggingu málsins. Framangreint sé forsenda þess að lánessamningur beri vexti skv. 4. gr. laga nr. 38/2001 í stað þeirra vaxta sem samið hafi verið um. Engu máli skiptir heldur hvort varnaraðili sé sammála eða ósammála því að lán það sem deilt hafi verið um í málinu hafi verið með ólögmætri gengistryggingu. Málið hafi verið lagt fyrir dóm á þeim grundvelli og þess vegna úr því leyst á þeim sama grundvelli og dómurinn beri skýrlega með sér.

Í niðurstöðu Hæstaréttar um fyrningu vaxta taki hann afstöðu til þess hvort vextir sem lánveitandi eigi rétt til skv. 4. gr. laga nr. 38/2001 séu fyrndir í málinu. Ótvíræð niðurstaða Hæstaréttar sé að vextir skv. 4. gr. laga nr. 38/2001 sem leggjast á kröfu skv. lánessamningi vegna þess að skilmálar hans um vexti reyndust ógildir, fyrnist á 4. árum skv. 3. gr. laga nr. 150/2007 um fyrningu kröfuréttinda, sbr. eftirfarandi forsendur dómsins: „*Mál þetta var sem áður segir höfðað 2. maí 2013 og verður tekin til greina vörn áfrýjanda um að krafa stefnda um vexti, sem féllu á skuldina fyrir 2. maí 2009, sé fallin niður fyrir fyrningu, sbr. 3. gr. laga nr. 150/2007 um fyrningu kröfuréttinda.*“

Með framangreindum rökum hafnar Hæstiréttur því að ákvæði XIV til bráðbirgða setji fyrningu vaxta sérstakan eða sjálfstæðan fyrningartíma eftir að endurútreikningur hefur farið fram. Í því sambandi skipti engu máli hvort slíkum lagarökum hafi verið haldið fram af aðilum málsins eða ekki, enda lagarök ekki á forræði aðilanna. Sóknaraðilar vísa jafnframt til þess að líkt og réttilega sé bent á í andsvörum varnaraðila sé lenging fyrningarfrestsins mjög íþyngjandi fyrir lántaka. Þegar af þeirri ástæðu verði heimild fyrir slíkri lengingu í lögum að vera skýr. Sú sé alls ekki raunin.

Hvað fyrningu ábyrgðarskuldbindinga varði virðist varnaraðili byggja á því að hið sérstaka fyrningarákvæði taki jafnframt til ábyrgðarskuldbindinga. Sóknaraðilar mótmæla því enda geti ábyrgðarskuldbindingar ekki talist til uppgjörskrafna vegna ólögmætrar verðtryggingar lánessamninga í formi gengistryggingar. Sé ákvæðið bundið við lánveitanda og lántaka enda hvergi annað gefið í skyn. Gildi því almennur fyrningarfrestur 4. tölul. 3. gr. laga nr. 14/1905 um fyrningu skulda og annarra kröfuréttinda. Hvað varði stofnun ábyrgða benda sóknaraðilar á að óumdeilt virðist að

til ábyrgðar þeirra M1 og M2 hafi stofnast 11. júlí 2006 og 13. október 2006. Hinsvegar sé ítrekað það sem komi fram í kvörtun hvað varði stofnun ábyrgðarskuldbindinga annarra sóknaraðila. Engin breyting hafi orðið á eðli ábyrgðarskuldbindinganna árið 2008, einungis hafi orðið breyting á innbyrðis skiptingu á aðilum sem hafi komið þar að.

Sóknaraðilar telja því að ábyrgðir allra ábyrgðarmanna séu niður fallnar fyrir fyrningu.

Sóknaraðilar gera sem fyrr segir varakröfu þess efnis að ábyrgðarmenn verði ekki krafðir um greiðslu á dráttarvöxtum eða öðrum innheimtukostnaði vegna liðins tíma. Samkvæmt 3. mgr. 7. gr. laga nr. 32/2009 um ábyrgðarmenn verði ábyrgðarmaður ekki krafinn um slíkar greiðslur sem falli til eftir gjalddaga nema liðnar séu tvær vikur frá því að ábyrgðarmanni hafi sannanlega verið gefinn kostur á að greiða gjaldfallna afborgun. Ábyrgðarmenn hafi ekki fengið neinar tilkynningar um endurútreikning eða annað er viðkomi lánunum, þaðan af síður hafi þeim verið gefinn kostur á að greiða lánið. Þannig hafi ákvæðum 1. mgr. 7. gr. laganna ekki verið fylgt gagnvart ábyrgðarmönnum. Mótæla sóknaraðilar því að lög nr. 32/2009 um ábyrgðarmenn taki ekki til þeirra. Um gildissvið laganna sé vísað til þess í athugasemdum í frumvarpi til þeirra að við mat á því hvort skilyrði um atvinnurekstur sé uppfyllt verði einkum að líta til þess hvort ábyrgðarmaður hafi þegið sanngjarnt endurgjald fyrir að gangast í ábyrgð. Auk þess kunni að koma til skoðunar atriði er varði áhrif ábyrgðarmannsins innan félags. Sóknaraðilar telja blasa við að þetta ákvæði geti einungis náð til fárra aðila innan þeirra hóps. Þegar ábyrgðirnar hafi verið veittar á árinu 2006 hafi félagið verið í helmings eigu þeirra M1 og M2. Í kjölfarið hafi orðið breyting þar á og hafi félagið strax á árinu 2008 verið í 90% eigu M1. M1 hafi jafnframt alla tíð verið framkvæmdarstjóri félagsins. Sóknaraðilar telja af og frá að unnt sé að halda því fram að lögin nái ekki til annarra sóknaraðila, þó svo að ljóst virðist að M1 njóti ekki verndar þeirra. Allan vafa um það til hverra aðila lögin nr. 32/2009 nái verði að skýra þeim í hag. Jafnframt verði að líta til þess að sú vernd sem veitt sé í 3. mgr. 7. gr. laganna leiði jafnframt af almennum reglum um gagnkvæma tillitskyldu í kröfuréttarsambandi, þar sem eðlilegt verði að teljast að þeim aðilum sem hafi engin eða lítil áhrif í félagi verði gert kunnugt um þær kröfur sem þeir kunni að verða krafðir um áður en dráttarvextir fari að hlaðast upp á kröfurnar. Verði ábyrgðarmenn því ekki krafðir um dráttarvexti nema í fyrsta lagi tveimur vikur frá dagsetningu innheimtubrúts bankans frá 4. júní 2015.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að öllum kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili vísar til þess að bankinn hafi áður hafnað kröfum sóknaraðila með bréfi dag. 1. júlí 2015. Í bréfinu komi fram að að mati varnaraðila séu vextir lánanna ekki fyrndir með vísan til ákvæðis til bráðabirgða XIV í lögum nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu sem kveði skýrt á um að fyrningarfrestur uppgjörskrafna vegna lánsamninga miðist við 16. júní 2010, en þann dag hafi vextir lána M ehf. ekki verið fyrndir. Í bréfinu sé einnig vísað til dóms Héraðsdóms Reykjavíkur í máli nr. E-2296/2013 þar sem talið hafi verið að bráðabirgðaákvæðið ætti jafnt við um endurgreiðslukröfu lántaka sem og kröfu lánveitanda vegna viðbótarvaxta. Þá sé í bréfinu loks vísað til þess að sami skilningur komi einnig fram í greinargerð með lögum nr. 38/2014.

Varnaraðili ítrekar framangreind sjónarmið og bendir á að samkvæmt umræddu bráðabirgðaákvæði XIV í lögum nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu, sbr. lög nr. 151/2010, reiknist fyrningarfrestur uppgjörskrafna vegna ólögmætrar verðtryggingar lánessamninga í formi gengistryggingar frá 16. júní 2010 og séu átta ár frá því tímamarki, sbr. einnig lög nr. 38/2014. Þá liggi fyrir að umræddir lánessamningar nr. X og Y hafi verið endurreiknaðir í samræmi við ákvæði laga nr. 151/2010 sbr. bréf dags. 5. og 6. september 2011. Að mati varnaraðila verði að skýra umrætt bráðabirgðaákvæði til samræmis við önnur ákvæði laga nr. 151/2010, svo og samkvæmt orðanna hljóðan, þannig að fyrningarfrestur krafna sem grundvallaðar séu á endurútreikningi samkvæmt 5. mgr. 18. gr. laganna hafi fyrst hafist hinn 16. júní 2010. Sé samkvæmt þessu um að ræða sérákvæði um fyrningarfrest sem gangi framur almennum reglum um upphaf fyrningar.

Framangreindu til stuðnings vísar varnaraðili til dóms Héraðsdóms Reykjavíkur frá 4. mars 2014 í máli nr. E-2296/2013 en í málinu hafi einnig verið talið að bráðabirgðaákvæði ætti jafnt við um endurgreiðslukröfu lántaka sem og kröfu lánveitanda vegna viðbótarvaxta. Þá vísar varnaraðili einnig til dóms Héraðsdóms Reykjavíkur frá 9. desember 2015 í máli nr. E-5093/2014 en þar hafi verið talið að virtu orðalagi bráðabirgðaákvæðis XIV og athugasemdum við frumvarp það er hafi orðið að lögum nr. 151/2007 að það yrði að líta svo á að ákvæði bráðabirgðaákvæðisins um fyrningarfrest ætti við um uppgjör umræddra lána í heild en ekki einvörðungu að því er varðaði endurútreikning á ólögmætri verðtryggingu þeirra.

Varnaraðili vísar jafnframt til athugasemda við frumvarp það er varð að lögum nr. 38/2014 en þar segi m.a.: Það er meginregla að nýjum lögum verði beitt um lögskipti, sem undir þau falla, þótt til lögskiptanna hafi verið stofnað fyrir gildistöku þeirra og verði því að telja að þessi ráðstöfun hafi verið löggjafanum heimil, sbr. dóm Hæstaréttar frá 21. október 2008, hrd. 560/2008 Í þeim dómi hafi verið staðfestur úrskurður Héraðsdóms Reykjavíkur í máli þar sem deilt hafi verið um gildi fjárnámsgerðar til tryggingar á skuld vegna meðlagsgreiðslna og dómurinn hafi látið í ljós það álit að ef fyrningarfrestur væri lengdur með lögum, yrði þeim lögum beitt um fyrningu, sem hafin væri, en ekki lokið við gildistöku nýrra laga. Athygli veki að lenging fyrningarfrestsins hafi verið íþyngjandi fyrir meðlagsgreiðandann, einstakling, en ívilnandi fyrir kröfuhafann, Innheimtustofnun sveitarfélaga. Einnig bendir varnaraðili á dóma Hæstaréttar Íslands frá 21. september 2012, hrd. 485/2012 og frá 15. febrúar 2013, 74/2013. Hafi verið talið að framangreindir dómur veittu leiðsögn varðandi heimildir löggjafans til þess að breyta lögmæltum fyrningarfresti.

Varnaraðili vísar enn fremur til úrskurðar úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki frá 5. febrúar 2016 í máli nr. 64/2015.

Loks mótmælir varnaraðili túlkun sóknaraðila M ehf. á dómi Hæstaréttar frá 31. mars 2015 í máli nr. 453/2014 og þýðingu hans fyrir úrlausn þessa máls. Í málinu hafi verið um að ræða lögmætt erlent lán en vegna óvissu um lögmæti lánsins hafi Í hf. endurreiknað lánið. Lánið hafi því ekki verið endurreiknað á grundvelli fyrirmæla laga nr. 151/2010 og því hafi bráðabirgðaákvæði XIV í lögum nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu ekki komið til skoðunar í málinu. Þar sem ekki hafi reynt á umrætt bráðabirgðaákvæði laga um vexti og verðtryggingu hafi verið talið að hluti vaxtakröfu Í hf. væri fallinn niður fyrir fyrningu með vísan til 3. gr. laga nr. 150/2007 um fyrningu kröfuréttinda. Með öðrum orðum hafi umræddur dómur Hæstaréttar ekkert fordæmisgildi um það hvernig fari með fyrningu vaxta í tengslum við endurútreikning gengistryggðra lána.

Með vísan til alls framangreinds telur varnaraðili vexti af lánessamningum nr. X og Y vera ófyrnda og því beri að hafna kröfu sóknaraðila M ehf.

Hvað varði aðalkröfur sóknaraðila, M1, M2, M3, M4 og M5 byggir varnaraðili aðallega á því að ábyrgðarskuldbinding þeirra sé ófyrnd með vísan til bráðabirgðaákvæðis XIV í lögum nr. 38/2001 um vexti og verðtryggingu, sbr. fyrri umfjöllun. Fallist úrskurðarnefnd ekki á þá afstöðu bankans byggir varnaraðili á því til vara að um fyrningu á sjálfskuldarábyrgðum M3, M4 og M5 fari eftir lögum nr. 150/2007 um fyrningu kröfuréttinda og þær séu því ófyrndar. Í því sambandi mótmælir varnaraðili alfarið þeirri túlkun sóknaraðila að ábyrgðarskuldbindingar M3, M4 og M5 hafi í reynd stofnast 11. júlí 2006 og 13. október 2006, við útgáfu lánessamninga nr. X og Y. Varnaraðili telur augljóst að til ábyrgða þeirra hafi stofnast 25. júní 2008 enda hafi þeir þá fyrst verið að takast á hendur ábyrgð á greiðslu lánessamninga nr. X og Y, sbr. skýrt orðalag 28. gr. laga nr. 150/2007 um fyrningu kröfuréttinda.

Hvað varði varakröfu sóknaraðila M1, M2, M3, M4 og M5 um að þeir verði ekki krafðir um greiðslu á dráttarvöxtum eða öðrum innheimtukostnaði vegna liðins tíma með vísan til 3. mgr. 7. gr. laga nr. 32/2009 um ábyrgðarmenn, bendir varnaraðili á að samkvæmt 2. mgr. 2. gr. laganna sé með ábyrgðarmanni átt við einstakling sem gangist í persónulega ábyrgð eða veðsetji eign sína til tryggingar efndum lántaka, enda sé ábyrgðin ekki í þágu atvinnurekstrar ábyrgðarmannsins eða í þágu fjárhagsleg sávinnings hans. Þegar M2 og M1 hafi gengist í sjálfskuldarábyrgðir sínar á lánessamningnum 11. júlí 2006 og 13. október 2006 hafi þeir verið eigendur félagsins, sbr. upplýsingar úr ársreikningi félagsins fyrir reikningsárið 2006. Einnig hafi M1 setið í stjórn félagsins og hafi M2 gengt stöðu framkvæmdarstjóra þess. Þá liggi fyrir að M3, M4 og M5 hafi gengist í sjálfskuldarábyrgðir á lánessamningnum 25. júní 2008 í tengslum við aðkomu þeirra að rekstri M ehf. en félagið hafi óskað eftir því að allir eigendur þess myndu gangast í ábyrgð í samræmi við eignarhluta hvers og eins. Einnig liggi fyrir samkvæmt ársreikningum félagsins fyrir reikningsárin frá 2009 til 2013 að M4 hafi verið skráður eigandi 10% hlutar í félaginu. Með hliðsjón af framangreindu telur varnaraðili ljóst að M1, M2, M3, M4 og M5 hafi undirgengist ábyrgðirnar í þágu eigin atvinnurekstrar. Að þessu virtu sé ekki unnt að beita þeim ákvæðum laga nr. 32/2009 sem sóknaraðilar vísi til, sbr. 2. mgr. 2. gr. laganna.

Verði ekki fallist á að lög nr. 32/2009 um ábyrgðarmenn eigi ekki við í málinu byggir varnaraðili á því að ekki séu uppfyllt skilyrði til þess að beita 3. mgr. 7. gr. laganna í málinu. Í því sambandi byggir varnaraðili á því að fyrir liggi í málinu að M1, M2, M3, M4 og M5 hafi verið meðvitaðir um ábyrgðir sínar og vanskil lánessamninganna frá upphafi. Útibú bankans hafi reynt að vinna að lausn málsins síðan þá og m.a. lagt fram tillögur að skilmálabreytingum. Í október 2009 hafi til að mynda verið lögð til 6 mánaða framlenging og í júní 2010 hafi verið lagt til að félagið myndir greiða fasta upphæð af lánnum þess í 6 mánuði en þar sem undirskriftir þeirra allra hafi ekki fengist hafi ekki verið gengið frá skilmálabreytingunum. Þá liggi fyrir að M3, M4 og M5 hafi síðan afskiptum þeirra af félaginu lauk óskað eftir því að ábyrgðir þeirra yrði felldar niður. Á meðan aðilar hafi reynt að ná samkomulagi um uppgjör skulda félagsins og breytingu á tryggingum þess hafi bankinn ennfremur haldið lánunum frá lögfræðinnheimtu, eða allt fram til ársins 2015, en aðilar málsins hafi ekki enn náð samkomulagi í þeim efnum. Varnaraðili byggir jafnframt á því að M1, M2, M3, M4 og M5 hafi ekki brugðist við innheimtubrífum sem þeim hafi verið send 4. júní 2015 þar sem skorað hafi verið á þá að greiða umræddar kröfur en þess vegna sé innheimtukostnaður þegar áfallinn.

Með vísan til alls framangreinds telur varnaraðili að hafna beri kröfum sóknaraðila.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur í fyrsta lagi að því hvort vextir af skuld sóknaraðila sem fallið hafi til fyrir meira en fjórum árum síðan séu fallnir niður fyrir fyrningu og í öðru lagi hvort sjálfskuldarábyrgð sóknaraðila, ábyrgðarmanna, sé fallin niður fyrir fyrningu.

Fyrst kemur til skoðunar hvort beita skuli ákvæðum 2. tölul. 3. gr. laga nr. 14/1905, sbr. ákvæði 28. gr. laga nr. 150/2007 eða XIV gr. sem gefin var út til bráðabirgða við lög nr. 38/2001, sbr. 2. gr. laga nr. 151/2010 og 1. gr. laga nr. 38/2014 við mat á því hvort krafa varnaraðila um vexti sem fallið hafi á skuld sóknaraðila, lántaka, sé fallin niður fyrir fyrningu.

Samkvæmt 2. tl. 3. gr. laga nr. 15/1905 fyrtust kröfur um gjaldkræfa vexti á fjórum árum, en þetta ákvæði var í gildi þegar lánessamningur aðila var gerður.

Lög nr. 151/2010 tóku gildi 28. desember 2010, en samkvæmt bráðabirgðaákvæði nr. XIV, sem lögfest var með samþykki þeirra, skyldi fyrningarfræstur uppgjörskrafna vegna ólögmetrar verðtryggingar lánessamninga í formi gengistryggingar reiknast frá 16. júní 2010. Þann 26. maí 2014 tóku svo gildi lög nr. 38/2014, en í þeim var kveðið á um að fyrningarfræstur þessara uppgjörskrafna skyldi vera átta ár frá tímamarkinu 16. júní 2010, þ.e. til 16. júní 2018. Hér verður því að taka afstöðu til þess hvort krafa varnaraðila um vexti hafi fallið undir þessa nýju reglu um framlengda fyrningu, enda þótt vaxtakrafan sé að stofni til ekki til komin vegna endurútreiknings. Verður hér fallist á að svo sé. Umrædd lagasetning var talin nauðsynleg til að tryggja samræmda, sanngjarna og skilvirka meðferð ólögmetra gengislána, meðal annars þannig að fjármálafyrirtækjum og skuldurum gæfist ákveðið tóm til þess að taka afstöðu til endurútreiknings án þess að það kynni að leiða til fyrningar endurgreiðslukrafna lántaka. Hefði það skotið skökku við ef varnaraðila hefði þrátt fyrir þessa lagasetningu og óvissu um fjárhæð kröfu sinnar, verið nauðsynlegt að krefjast greiðslu vaxta úr hendi sóknaraðila til að slíta fyrningu vaxtakröfunnar. Sneri óvissan um fjárhæð kröfunnar ekki síður að vöxtum en öðrum hlutum kröfunnar. Fær niðurstaða þessi stöð í þeim samskiptum sem voru á milli aðila um uppgjör. Ekki verður talið að dómur Hæstaréttar í máli nr. 453/2014 girði fyrir þessa niðurstöðu, enda fæst ekki séð að málið hafi verið lagt fyrir dóminn með þeim hætti að umrætt bráðabirgðaákvæði kæmi yfir höfuð til skoðunar.

Verður þá næst fjallað um kröfu sóknaraðila, ábyrgðarmanna, þess efnis að viðurkennt verði að sjálfskuldarábyrgðir þeirra séu niður fallnar fyrir fyrningu. Ábyrgðarskuldbindingar M3, M4 og M5 stofnuðust 25. júní 2008. Líta verður til þeirrar dagsetningar er þeir fyrst tókust á hendur á greiðslu lánessamninganna, sbr. 28. gr. laga nr. 150/2007 um fyrningu kröfuréttinda. Teljast kröfurnar á hendur þeim því ekki fyrndar, sbr. 7. gr. sömu laga.

Ábyrgðir sóknaraðilanna M1 og M2 stofnuðust upphaflega í gildistíð laga nr. 14/1905 um fyrning skulda og annarra kröfuréttinda. Kröfur samkvæmt þeim voru ófyrndar þegar viðaukar voru gerðir við lánessamningana í júní 2008. Lagaskilaákvæði 28. gr. laga nr. 150/2007 er afdráttarlaust um að „lögin gilda einvörðungu um þær kröfur sem stofnast eftir gildistöku laganna.” Reynir því hér á það álitamál hvort ábyrgðaryfirlýsingar þeirra M1 og M2 á viðaukunum frá júní 2008 hafi falið í sér nýjar ábyrgðaryfirlýsingar sem kæmu í stað þeirra gömlu. Verður hér talið að svo sé. Samkvæmt lýsingu í viðaukunum breyttist lánasamningurinn þannig varðandi

tryggingar að allir ábyrgðarmennirnir fimm „*takast [...] á hendur sjálfskuldarábyrgð, PRO-RATA á fullum efnidum allra skuldbindinga skv. samningunum*“. Fyrndust þessar nýju ábyrgðir þeirra því einnig samkvæmt yngri lögnum frá þeim degi og eru ófyrndar.

Varakrafan í málinu um að áfallnir vextir og innheimtukostnaður verði ekki innheimtur hjá ábyrgðarmönnum styðst við lög nr. 32/2009 um ábyrgðarmenn og við þá málsástæðu að varnaraðili hafi ekki sent ábyrgðarmönnum tilkynningar um áfallandi vexti og kostnað eða gefið þeim kost á að greiða gjaldfallnar afborganir. Því er ekki haldið fram að ábyrgðarmönnum hafi verið gefinn kostur á greiðslu, en varnaraðili styðst eingöngu við þá málsástæðu að ábyrgðirnar eigi ekki undir umrædd lög, en gildissvið þeirra er takmarkað svo í 2. mgr. 2. gr. að þau taki aðeins til einstaklinga sem gangast persónulega í ábyrgð eða veðsetja eignir sínar til tryggingar efnidum lántaka “*enda sé ábyrgðin ekki í þágu atvinnurekstrar ábyrgðarmanns eða í þágu fjárhagslegs ávinnings hans*”.

Óumdeilt er í málinu að ábyrgðarmennirnir M1 og M2 áttu félagið upphaflega að jöfnu. Hefur M2 setið í stjórn þess og M1 verið framkvæmdastjóri frá upphafi. Þá er ómótmælt staðhæfingum varnaraðila þess efnis að samkvæmt ársreikningum félagsins fyrir reikningsárin frá 2009 til 2013 hafi M4 hafi verið skráður eigandi 10% hlutar í félaginu á þeim tíma. Er útilokað að líta svo á að þeir geti borið fyrir sig ákvæði laga um ábyrgðarmenn til að komast af greiðslu vaxta og innheimtukostnaðar á ábyrgð sinni.

Á hinn bóginn þykir ekki fært að byggja niðurstöðu málsins gagnvart þeim M3 og M5 á einhliða yfirlýsingum varnaraðila um að allir ábyrgðarmennirnir hafi gengist í sjálfskuldarábyrgðir á lánssamningnum í tengslum við aðkomu þeirra að rekstri M ehf. Ekkert annað í málinu styður þá niðurstöðu að þeir eigi með réttu að bera dráttarvexti af kröfu á grundvelli ábyrgðar sinnar fram að því tímamarki að tvær vikur voru liðnar frá því varnaraðili sendi þeim fram lagt innheimtubrэф þann 4. júní 2016. Vanhöld á því að greiða kröfuna á því tímamarki veitti varnaraðila á hinn bóginn rétt til að leggja innheimtukostnað við hana.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Varnaraðila, F, er óheimilt að krefja sóknaraðilana M3 og M5 um innheimtukostnað af kröfu vegna ábyrgðar þeirra á lánasamningum M ehf. nr. X og Y fram til 28. júní 2015. Öllum öðrum kröfum allra sóknaraðila er hafnað.

Reykjavík, 9. ágúst 2016

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson
Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Jóhann Tómas Sigurðsson
Unnur Erla Jónsdóttir.